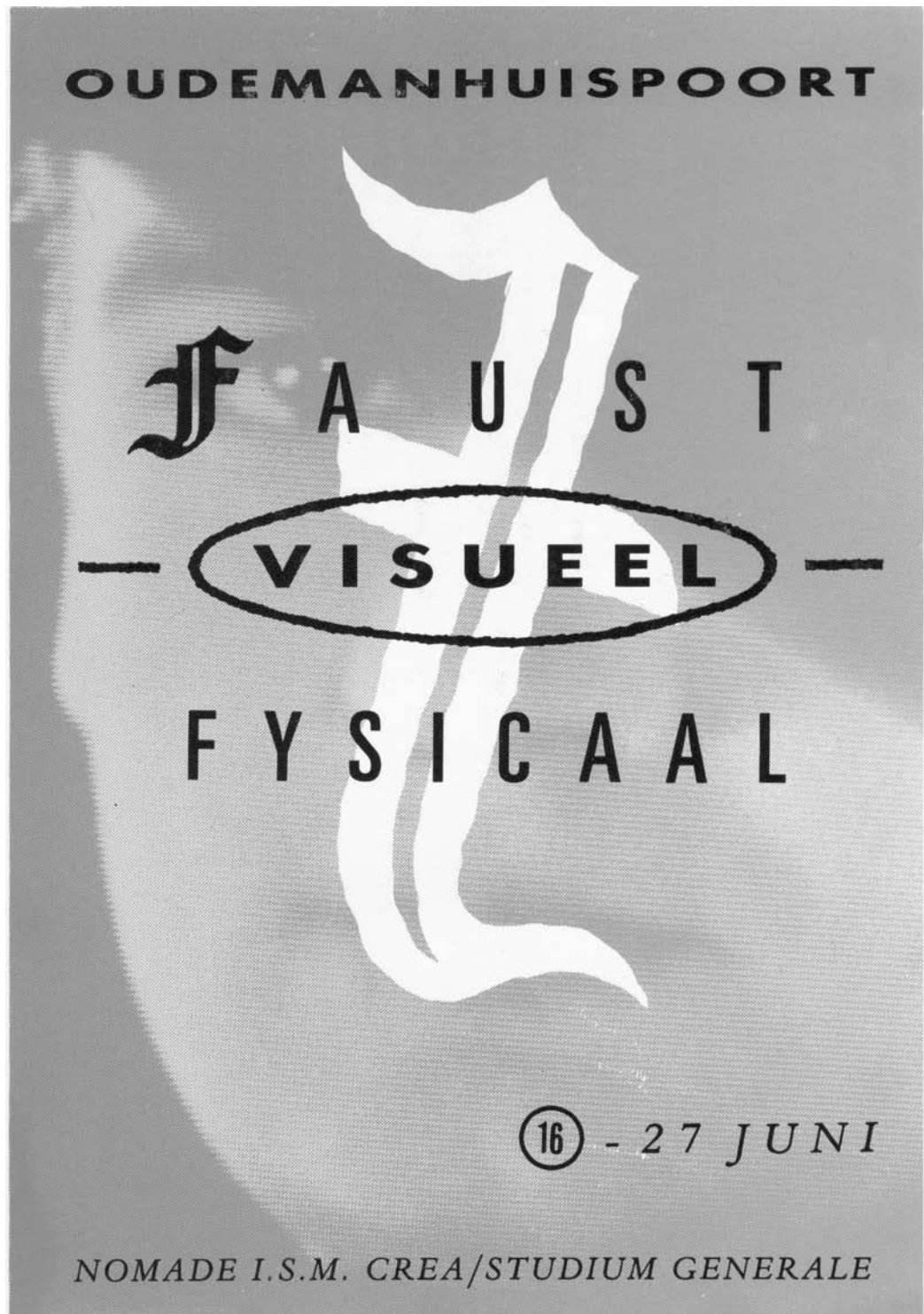

1987

FAUST, VISUEEL, FYSICAAL

FAUST VISUEEL FYSICAAL

1987

FAUST: THEMA EN VERHAAL

Geen sprekender gezicht heeft de westerse cultuur voortgebracht dan haar Faust. Een figuur die de ziel van de moderne tijd in zijn meest eigen vorm tot uitdrukking brengt. Het oorspronkelijke 'Volksbuch' 'Historia von Dr Johann Faustus, dem weit beschreyten Zauberer und Schwartskünstler' verscheen in 1587 in druk. Talloze moderne componisten, kunstenaars en filosofen hebben zich door de thematiek laten inspireren om uitdrukking te geven aan hun cultuurbeeld. De creaties van Marlowe, Goethe en Mann zijn de bekendste.

Doctor Faustus is medicus aan de universiteit van Wittenberg (de stad waar Luther in 1517 zijn 95 stellingen aan de kerkdeur spijkerde en het licht van de reformatie ontstak). Het Faustthema vindt zijn oorsprong dan ook in de worsteling met de heersende Middeleeuwsschristelijke moraal. Faust realiseert zich in zijn studeerkamer de

grenzen van de academische kennis en zoekt naar wegen om deze te overschrijden.

*Hab nun, ach! Philosophie,
Juristerei und Medizin,
Und leider auch Theologie!
Durchaus studiert, mit heissem Bemühn.
Da steh ich nun, ich armer Tor!
Und bin so klug als wie zuvor.*

Faust sluit een bloedcontract met de duivel Mefisto. In ruil voor zijn ziel zal Mefisto hem vierentwintig jaar ten dienste staan en hem rijkdom, genot en avontuur verschaffen. De reis vangt aan in de heksenkeuken, waar Faust een verjongingskuur ondergaat. In Goethes Faust volgen hierop de Gretchen Tragediën. Het onschuldige meisje Gretchen wordt door tussenkomst van Mefisto door Faust verleid. Ze raakt zwanger en Faust moet machteloos toezien hoe zijn romantisch liefdesideaal voor zijn ogen sterft.

In de Faust II vervoegen de beide heren zich aan het keizerlijk hof. De feodale structuur dreigt bankroet te gaan en Mefisto

adviseert tot invoering van het papiergeld. De keizer roept hierop het carnaval uit en verzoekt Faust hem het klassieke schoonheidssymbool Helena te brengen. Faust begeeft zich, vergezeld van Mefisto, naar de duistere galerij waar hij de sleutel tot de oerbron van de cultuur krijgt. In het klassieke Griekenland ontmoet hij een scala aan uiteenlopende mythologische figuren. Tenslotte wordt zijn moeite beloond en vindt hij Helena, die hem een zoon schenkt. Euphorion, de poëzie, is het beeld van de noodlottige overmoed. Zijn overmoedig streven moet hij met de dood bekopen. Nog vele grote werken zal Faust verzetten eer hij sterft.

'Wer immer strebend sich bemüht, Den können wir erlösen', dicht Goethe en verwijst Faust daarmee naar de hemel.

Marlowe daarentegen laat zijn hoofdfiguur in 'The tragical history of Doctor Faustus' schuld en berouw hebben, maar uiteindelijk toch in de hel verdwijnen.

FAUST VISUEEL FYSICAAL

Het universitaire bolwerk, de Oudemanhuispoort is het decor waarin zich een Faustisch theatrale reis gaat afspelen. Het programma zal bestaan uit een artoreflexief symposium met als thematiek 'Faust in jaren tachtig perspectief', gevolgd door een theatraal evenement. In het symposium zal dagelijks een andere spreker zijn visie geven op de actualisering van de figuren Faust en Mefisto, gevolgd door een algemene discussie. De referent zal de theatervoorstelling mogen beginnen met zijn interpretatie van de openingsmonoloog.

Nadat het publiek haar bloedcontract heeft getekend, zal het onder begeleiding van Mefisto een reis maken door een veelheid van hedendaagse culturele uitingen. Weifelend tussen het integer streven en de wereld van show. Faust als ontgoochelde intellectueel, romantische yuppie, skippy-ballende quiz-deelnemer en raaskallende tragicus. Een onderzoek naar de eeuwige schoonheid van het lichaam. Over de teloorgang van het romantisch liefdesideaal. Goethes Faust is zowel thematisch als tekstueel uitgangspunt. Op de binnenplaats van de Oudemanhuispoort nodigt Faust tenslotte het publiek aan tafel voor een laatste avondmaal. Het wachten is op de klok van middernacht.

Mephisto (Ab Gietelink)

PROGRAMMA EN UITVOERENDEN

HET PROGRAMMA BESTAAT UIT EEN SYMPOSIUM: AANVANG 20.30 UUR, EINDE 22.00 UUR;

EN EEN THEATERVOORSTELLING: AANVANG 22.15 UUR; PLAATS OUDEMANHUISPOORT.

do. 18 juni première spreker: Paul Cobben, ZWO-medewerker filosofie over 'De actualisering van het Faustthema', aanvang 20.30 uur

vr. 19 juni spreker: Stephan Sanders, publicist over 'Helden in deze tijd', aanvang 20.30 uur

za. 20 juni P i e t e r K i e v i t , germanist, dramaturg, 'Faust: een vuist in het gezicht', aanvang 20.30 uur -

di. 23 juni spreker: Kees Vuyk , theater-criticus, filosoof, 'Alleen ich will', aanvang 20.30 uur

wo.24 juni spreker Ab GieteInk, regisseur, over 'De verdwijning van het Faust-thema'; een post-Faustisch manifest, aanvang 20.30

do.25 juni :Jan van Heemst , theoloog, aanvang 20.30 uur

vr. 26 juni Hent van der Horst, dramaturg Faustproduktie van De Appel, aanvang 20.30 uur -

za. 27 juni Forum discussie, aanvang 20.30 uur

PERFORMERS:

Eelco Overman - Faust A en C,
Peter Kerstens - Faust B en Chiron,
Barry Mets - Faust 0 en Euforion,
Maarten Slagter - Wagner en keizer,
Bernadette van Eeden - Gretchen en Stinx,
Masta Balkema - Martha en Sfinx,
Ab Gietelink Mefisto

regie *Ab Gietelink .*
regie-ass. *Nina Meilof.*
techniek/licht *Bert van Oldeniel,*
Gerardo v. Wiersum .
muziek/geluid *Ruud Vonk.*
audiovisueel *Cor van Wees.*
beeldend *Charles Citroen,*
Robert Plitt.
artistiek advies/
camera *Martien van Ouwelant.*
rekwisieten/
publiciteit *Karen van Oyen .*
dramaturgie *Kees Vuyk.*
publicitaire
vormgeving *Casper Klaasse.*

Woord, Geest, Kracht, Daad

PERSREACTIES

17.6

NRC Handelsblad 6

Universitaire zoektocht naar het 'faustisch streven' van nu

Door onze kunstredactie

AMSTERDAM, 17 juni — Morgenavond gaat in het complex van de Universiteit van Amsterdam, de Oudemanhuispoort, een amateurtheatervoorstelling in première gewijd aan de historische en legendarische Doctor Faust (ca. 1480-1540).

Onder de titel *Faust Visueel Fysicaal* verzorgen Theatergroep Nomade en Crea een reis door collegezalen, gangen, hal en binnenplaats van het gebouw waar verschillende scènes uit de Fausttragedies van Goethe en Marlowe gespeeld worden. Exact om twaalf uur 's nachts geeft het gezelschap een uitbeelding van Het Laatste Avondmaal in de tuin van de Oudemanhuispoort.

De tocht van collegezaal naar tuin, van wetenschap naar kunst, symboliseert de ontwikkeling van Doctor Faust: hij is filosofisch, medisch en juridisch geschoold maar hij blijft een 'arme nar', een kamergeleerde die zich van de wereld heeft afgezonderd in de

hoop in de boeken de eeuwige wijsheid te vinden, maar die uiteindelijk besluiten moet dat de essentie van de wereld hem niet is geopenbaard. Met de duivel Mefisto sluit hij een contract waarbij hij zijn ziel verkoopt in ruil voor rijkdom, genot en avontuur.

Voorafgaand aan de voorstelling vinden lezingen plaats waarin de sprekers een antwoord geven op de vraag welke betekenis het 'faustische streven' voor de huidige tijd bezit. Leidraad daarbij is de vraag die regisseur/ontwerper Ab Gietelink aan de referenten heeft gesteld: 'U bent regisseur en u dient zelf de rol van Faust te spelen. Wat is zijn persoonlijkheid, maatschappelijke positie en presentatie?'

De sprekers, afkomstig uit het universitaire milieu, laten tevens hun licht schijnen op de toekomstmogelijkheden van de academicus in de hedendaagse maatschappij. Het besef van traditie dat verbonden is met het Faustthema veroorlooft het gezelschap

de voorstelling op verschillende niveau's te ensceneren: cultuurkritisch, academisch en theateraal. Stichting Nomade gaf eerder uitvoeringen naar aanleiding van het werk van Tsjechov, Nietzsche, Plato en Beckett. Zij brengt voorstellingen uit die zich bevinden op het grensgebied tussen wetenschap en kunst.

Mefisto, gespeeld door Ab Gietelink, treedt als reisleader op wanneer het publiek zich door de gangen van het universitaire complex naar de binnenplaats begeeft. Tegenover de idealist Faust, de geest die telkens boven zijn macht grijpt, vertegenwoordigt Mefisto het ironische individu dat geleerd heeft om te gaan met zijn tragiek, zonder tot berusting of machteloosheid te vervallen.

Faust Visueel Fysicaal door Stichting Nomade i.s.m. Crea. Te zien 18 t/m 27 juni in Oudemanhuispoort, Universiteit van Amsterdam. Aanvang Symposium 20.30 uur. Aanvang voorstelling 22.15.

Scenebeeld Faust

Faust in en buiten de college-zaal

Telegraaf
15/6/87

„Wat hebben we vandaag de dag nog aan Faust”, dat vroegen de Stichting Nomade en het Studium Generale van CREA (de culturele organisatie van de universiteit van Amsterdam) zich af. Het resultaat is de première aanstaande donderdag, in de Oude Manshuispoort, van het project „Faust, visueel, fysikaal”.

Faust zit er diep in bij de Amsterdamse studenten want vorig jaar ging op precies dezelfde dag de Urfaust, door het voormalig Amsterdams Studententoneel het Handke/Weiss-gezelschap in première.

Helemaal onbegrijpelijk is de fascinatie voor het Faust-thema nu ook weer niet als men bedenkt dat Faust staat voor de mens die alsmar meer wil we-

ten. Goethe schreef maar liefst drie versies van het verhaal van de geleerde die zelfs een pact met de duivel sloot om meer kennis op te doen omdat hij ten koste van alles de kern van de waarheid van het leven wilde onthullen. Het was Goethe's eerste en vrijwel vergeten versie, „Urfaust” genoemd, die het Handke/Weiss gezelschap vorig jaar op de planken bracht.

Maar ook de dichter, en voorganger van Shakespeare, Christopher Marlowe hield zich al bezig met de Faust-legende. Rond 1585 schreef hij „The tragical history of dr. Faustus”, met hetzelfde thema als onderwerp. Ook toen werd 'n pact met de duivel gesloten, maar nu is het eigenbelang duidelijker dan bij Goethe.

Of Faust vandaag de

dag nog een thema van belang is, of de wetenschap nog ondergeschikt is aan goed en kwaad, of de idealen van Faust in 1986 nog bestaan, zijn vragen die in een aantal lezingen ter sprake zullen komen. De voorstelling begint op het vertrekpunt van Faust zelf, in de college-zaal. Steeds zal een andere genodigde een lezing geven over Faust en langzaam verandert de lezing in een theaterstuk. De lezingen worden gehouden door Stephan Sanders (19 juni), Pieter Kievit (20 juni), Kees Vuyk (23 juni), Ab Gietelink (24 juni), Jan van Heemst (25 juni), Hent van der Horst (26 juni) en afgesloten met een forumdiscussie op zaterdag 27 juni.

Het theatrale gedeelte is gebaseerd op teksten van Marlowe en Goethe. De kijker wordt uitgenodigd mee op reis te gaan langs verschillende thema's uit de Faust-versies. Er zijn onder andere video's en gespeelde scènes te zien.

Het project „Faust, visueel, fysikaal” gaat donderdag in première en duurt tot en met zaterdag 27 juni. Het symposium, de lezing, begint steeds om 20.30 uur, het theatergedeelte steeds om 22.15 uur. Een en ander loopt door tot 24.00 uur. Reserveren kan via het Uitburo. Er wordt zowel binnen als buiten gespeeld.

• Scène uit „Faust, visueel, fysikaal”. Faust omhelst zijn versteende schoonheidsideaal.

'Ik heb nu eenmaal filosofie, rechten, medicijnen en helaas ook theologie gestudeerd.' Wie dat beweert, moet haast de goden verzoeken, en dat is exact wat Faust nu juist niet gedaan heeft. De afgelopen week beging *dr. Johan Faustus*, van wie het niet eens duidelijk is of hij eigenlijk geen Georg heette, opnieuw de eeuwenoude vergissing al zijn kaarten op de duivel te zetten. Ditmaal was daartoe een tocht door de krochten van de Oudemanhuispoort nodig. Het in samenwerking met de stichting 'Nomade' opgezette Crea-project 'Faust, visueel, fysikaal' maakte via een wandelende toneelvoorstelling door dit universitair complex duidelijk dat de middeleeuwse worsteling met de moraal, het verlangen en de grenzen van de academische kennis nog steeds hoogst actueel is. Niet voor niets werd elke voorstelling geopend door een spreker met een min of meer postmodern onderwerp.

PAUL DAMEN

Was *doktor Faustus* (naar verluidt levend tussen 1480 en 1540) eigenlijk zelf postmodern? Zoals bekend was de *Goethiaanse* versie niet tevreden over zijn wetenschappelijk niveau. Nu was dat wellicht te prijzen in deze medicus te Wittenberg, ware het niet dat hij, om zijn kennis te verbreden, zijn ziel verkocht aan de duivel *Mefisto*. Deze zou hem vierentwintig jaar dienen en naast de heerlijkheden des levens de begeerde kennis leveren. Bij Goethe zien we hoe Faust, onder *Mefisto's* leiding, het onschuldige meisje *Gretchen* versiert en evenzo bezwangert. Helaas sterft zij spoedig, Faust machteloos achterlatend.

Gestild

In de Crea-voorstelling werd gesteld, refererend aan de drang naar kennis bij Faust, dat de westerse cultuur van heden in zekere zin een vervulling van Fausts streven had opgeleverd: 'de theorie heeft zich uitgebreid tot de zinnelijke ervaring en de praktijk. Positivismisme en dialectiek zijn toonaangevende filosofieën geworden.' Waarop de toelichting vervolgt: 'Fausts verlangen lijkt gestild. Is dat zo? Kent de West-

POSTMODERNE FAUST IN OUDEMANHUISPOORT

LIEDJE VAN VERLANGEN LIJKT GESTILD

se cultuur het faustisch verlangen niet meer?

Een liedje van verlangen, deze voorstelling. Maar om erachter te komen naar wát verlangd wordt, zijn we in de Oudemanhuispoort. Dit complex collegezalen moge dan overdag een centrum van schoolse saaiheid zijn, tijdens deze Crea-voorstelling speelden zich 's avonds vrij ongebruikelijke tafereelen af tussen de collegebanken. Het programma waarschuwde al voor een Faust als 'ontgoochelde intellectueel, romantische yuppie, skippy-ballende quizdeelnemer en raaskallende tragicus.' Dat belooft wat, en ons verlangen wordt in elk geval niet beschaamd.

Met de vervreemding in huis vallend speelde de eerste scène zich af in een collegezaal, waar de grenzen van het wetenschappelijk genot uitgebeeld werden door twee reciterende chirurgen. 'De duivel is een egoïst, hij zal er niets om Gods wil geven!' Ze worden halverwege onderbroken door een zich buiten afspelend lichamelijk gebeuren.

Verlangen

Nadat al eerder twee dames (die ene moet dan haast wel Gretchen zijn!) zich omkleedden voor het raam van een belendende collegezaal en in het zicht van het publiek, wordt nu op de binnenplaats gejogd en gezonnebankt dat het

HUISPOORT

ANGEN
D

een aard heeft. Het verlangen naar gezondheid en schoonheid, wellicht? Zonder dat wij het in de gaten hebben is het *bloedcontract* echter al getekend en volgen wij Faust en Mefisto door de smalle gangen van het universitaire complex. De vervreemding is compleet als dwars door het publiek ('het zal er toch wel bijhoren?') enige mensen marcheren terwijl ze luidkeels contactadvertenties opdreunen. Dit moet haast wel de uitbeelding van het verlangen naar al dan niet lichamelijke liefde zijn. Het publiek heeft wat moeite met ontdekken waar zich nu weer wat afspeelt, maar prettig gestoord geamuseerd is men wel, zeker nu blijkt dat een bezoek

aan een bar in de route is opgenomen. 'Zou het nu pauze zijn of zou het erbij horen?'

Daarop wordt het postmoderne versierwezen uitgebeeld, zo lijkt het. Een heer verklaart zijn enigszins banale methode als volgt: 'Het enige wat erop zit zijn *oppikkertjes*, je zo goed mogelijk voordoen, een beetje de kunstenaar uithangen, net doen of je poen hebt. En daar tippelen ze wel op, en je weet vanaf het eerste begin dat het ook niks is, maar als je het een paar dagen volhoudt heb je in elk geval je *lust* eruit.' Vervolgens wordt de Tango van de Liefde gedanst. 'Aiaiaiai, de liefde! Ja, die begint voordat je je bezint. Aiaiaiai, de liefde! De liefde maakt zienderogen blind!' - een waar woord. Na een korte vrij- en vechtpartij in een lift lijkt de glaswand die Gretchen scheidt van Faust symbolisch voor de onmacht der liefde. 'Oorspronkelijk zou Gretchen in die lift om zeep gebracht worden' vertrouwt mij een ingewijde toe, 'maar dat was te ingewikkeld.' Het gruwelijk gebeuren blijkt nu verplaatst naar het binnenplein bij de hoofdingang.

Absurd

De voorstelling gaat verder in de centrale hal, waar Mefisto hoofdrolspeler in een absurde Willem Ruis-show blijkt. De eerste vraag is: 'Ik ben Faust omdat ik...'. Niet iedereen komt eruit, maar wat wil je ook met een quizmaster die doorlopend in een archaïsche vertaling Goethe citeert: 'Ik maak u graag een compliment, want 'k zie hoe terdage ge de duivel kent.' De voorstelling heeft succes, waar het optreden van enige schaars geklede dames niet vreemd aan is. De acteurs beelden achtereenvolgens 'in lichaamstaal' verschillende mythes uit. Zelfs de junks, die de organisatoren enige onrust baren door 'de binnenplaats op te glippen, vergeten even het verlangen naar de gerolde portemonnee en vinden het prachtig. Op diezelfde binnenplaats vindt even later de afsluiting plaats met de slotmonoloog uit Marlowe's versie van Faust.

Het is twaalf uur 's nachts. In het draaiboek lees ik, dat het publiek verondersteld wordt 'zijn jacht naar genot op te wallen voort te zetten'. Dat lijkt mij, los van twijfel of het verlangen daar wel Faustiaans is en de verleider Mefisto heet, wat teveel gevraagd. ■

